

Ammatillisen kuntoutuksen käytännön haasteet

Hoito - kuntoutus – kuntoutuminen?

Mitä kuntoutus tarkoittaa ja mihin se kohdentuu?

- Esim. polvijumppa
- Selkäkurssi
- Työkokeilu ja uuteen ammattiin kouluttautuminen

Onko kuntoutus osa terveydenhoitoa vai terveydenhoito osa kokonaisvaltaista kuntoutusta? Mitä tulevaisuudessa kuntoutukselle tapahtuu? Miten lähettäjätaho ja kuntoutuja itse kuntoutuksen mieltävät ja mitä siltä odottavat?

Kuntoutuksessa on kyse hienovaraisesta vuorovaikutus- ja muutosprosessista, jolla pyritään kohti jotakin parempaa.

Motivaatio on monimutkainen käsite.

Aina se mitä haluaa ja mitä tarvitsee eivät ole sama asia.

Tämä ajatus joutuu haastetuksi asiakkaan valinnanvapautta korostavan näkemyksen kanssa. Miten tähän pitäisi suhtautua kun kyseessä on esim. tilanne, jossa asiakas haluaa työkyvyttömyyseläkkeen, mutta kokonaistilanne ei siihen oikeuta ja hänellä nähdään vielä paljon potentiaalia jatkaa työelämässä vaikkapa ammattia vaihtamalla?

- **Onko kuntoutuja motivoitunut vai ei?** Mitä sillä tarkoitetaan?
- Ihminen on aina (vai onko?) motivoitunut johonkin – joko muutokseen tai pysyttämiseen nykytilassa. On tärkeää ymmärtää mitä haluaa ja miksi.

Kuntoutuksessa voi olla ristiriitaisia intressejä. Kansantaloudellisesti kuntoutuspanostukselta odotetaan taloudellista ja kansanterveydellistä hyötyä kuten sairauskustannusten ja –poissaolojen vähentymistä sekä eläköitymisen myöhentymistä. Kuntoutuja voi itse odottaa jotain aivan muuta esim. lepoa ja virkistystä, hierontaa ja valmiiksi mietittyä ammattipolkua ja työpaikkaa.

Kuntoutustyöntekijälle on tärkeää muistaa säilyttää ja tukea kuntoutujan subjektiivista omassa elämässään muistaen samalla kuntoutuksen yhteiskunnallinen tarkoitus ja merkitys.

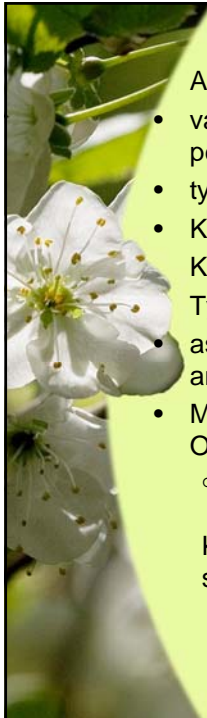
On olennaista ymmärtää **ero motivoinnin ja manipuloinnin välillä** - ja osata pitäytyä motivoinnin alueella.

Miten ja missä kuntoutustarve pitäisi arvioida? Missä se osataan arvioida? Osataanko perusterveydenhuollossa arvioida myös ammatillisen kuntoutuksen tarve? Miten työkykyä pitäisi arvioida suhteessa omaan työhön, potentiaaliseen mahdolliseen työhön, kuntoutustarpeeseen, työkyvyttömyysetuuksiin?

Työterveyshuollossa on kuntoutusosaamista, mutta entä perusterveydenhuollossa? Eikö aina terveydentilaa ja hoitomahdollisuuksia arvioitaessa ja suunniteltaessa pitäisi kysyä:

- **miten hän pärjää työssään ja elämässään?**
- **onko tarvetta hoidon lisäksi kuntoutukselle?**
- millaiselle?
- **toipumisen ennuste työelämän kannalta?** Onko tarvetta miettiä pärjääkö enää omassa ammatissaan vai tarvitaanko jotain työelämään liittyviä järjestelyjä?

Ammatillista kuntoutusta toteuttavat:

- vakuutusyhtiöt (liikennevahinkojen ja ammattitautien perusteella),
- työeläkelaitokset ja
- Kela

Kaikilla hiukan eri kriteerit.

Työeläkelaitokset:

- asiakkaat kiinteästi työelämässä. Ei tueta ensimmäisen ammatin hankintaa, työansioita oltava jo kertyneenä.
- Myönnetään ensin **oikeus ammatilliseen kuntoutukseen**. Ongelmakohtana **ammatillisen suunnitelman laatiminen**
 - Kuka auttaa tässä?

Kaikkien etu on tehdä oikeita asioita ja varmentaa tehdyn suunnitelman realismus ja sopivuus kuntoutujan tilanteeseen

Kelan ammatillisen kuntoutuksen asiakaskunta pääosin pitkään työelämästä poissa olleita tai nuoria, jotka eivät ole kyenneet vielä kiinnittymään työelämään

Kelan ammatillisen kuntoutuksen palvelut (1.1.2017 alkaen):

- **AMMATILLINEN KUNTOUTUSSELVITYS**
- **AIKUISTEN AMMATILLISET KUNTOUTUSKURSSIT** (jatkossa avomuotoinen Taito-kurssi)
- **TEAK**
- (KIILA-kuntoutus, työssä oleville)

Toteutusta ohjaavat Kelan laatimat standardit. Hankitaan tarjouskilpailuilla, joissa **perusteena halvin hinta**. Laatu ei mukana valintakriteereissä.

Entistä enemmän avomuotoista, palveluiden kestot lyhentyneet viime vuosina.

1.1.2015: kuntoutustarveselvitys ja kuntoutustutkimus yhdistyivät ammatilliseksi kuntoutuspalvelukseksi. Maksimipäivät vähenivät 15 -> 12 vrk.

Työkokeilun, työhönvalmennuksen ja mielenterveyskuntoutujien työhönvalmennuksen toteutus siirtyi yhä nopeammin työpaikoille.

Ei sovellu enää opiskelijoille opintojen loppuunsaattamiseen.

Työelämätaitojen harjaannuttamisen ja vahvistamisen vaihe lyhentyi oleellisesti.

Miten vastaa paljon tukea ammatillisen kuntoutuksen suunnitelman laatimiseksi tarvitsevien tai opintojen kanssa takkuavien tilanteeseen?

Miten Kelan ammatillisessa kuntoutuksessa pystytään tukemaan paljon tukea tarvitsevien työelämävalmiuksia ja elämänhallintaa riittävästi? Nämä ovat osaamisen ja ammattitaidon lisäksi edellytyksenä työelämässä selviytymiselle.

Työpaikoilla paljon esim. oppilaitosten opiskelijoita suorittamassa osaa koulutuksestaan. Työpaikoilla on myös TE-toimiston työkokeiluasiakkaita ja ammatillisen kuntoutuksen asiakkaita.

Työpaikkojen resurssit työn ohjaamiseen ja tukeen ovat rajalliset.

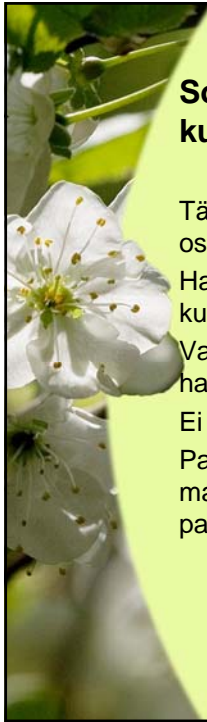
Milloin työnantajien "kylläisyyspiste" tulee saavutetuksi?

"Osatyötehoiset" työntekijät? Vähän koulutusta tai erityisosaamista vaativien ammattien katoaminen

Missä piiryy raja Kelan ammatillisen kuntoutuksen asiakkaiden ja erityisesti TE-toimiston 3. palvelulinjan ja välillä?

Miten tapahtuu ohjaus järjestelmästä toiseen ja varmentuu asiakkaan oikeus tulla ohjatuksi hänelle oikeaan palveluun?

Helposti kukin taho "pyörittää" omia palveluitaan eikä asiakas tule ohjatuksi siitä ulos ilman riittävää osaamista. Esim. isommilla kunnilla on hyvinkin monenlaista työpajatoimintaa ja kuntouttavaa työtoimintaa – tuleeko asiakas ohjatuksi ammatilliseen kuntoutukseen kun siihen oikeus olisi?

Sote-uudistuksen haasteet ammatilliselle kuntoutukselle?

Tärkeää huomioida, ettei jää terveydenhuollon jalkoihin tai vain osaksi sitä

Haasteellisistakin lähtökohdista voidaan päästä työelämään kunhan tukea on riittävästi ja oikea-aikaisesti

Valinnanvapaus – osaako kuntoutuja aina valita oikein? -> mitä haluaa ja mitä tarvitsee?

Ei pelkkiä toimenpiteitä vaan prosessi ja kokonaisuus

Palveluntuottajan intressinä asiakkaan paras vai mahdollisimman isovolyyminen laskutus? Miten käy pienten palveluntuottajien?

AMMATILLISEN KUNTOUTUKSEN KÄYTÄNNÖN HAASTEITA:

- Mitä kuntoutus ja ammatillinen kuntoutus tarkoittaa?
- Onko kuntoutus osa terveydenhoitoa vai terveydenhoito osa kuntoutusta? Kutistuuko kuntoutus jatkossa liian diagnosoiperusteiseksi toimenpidevalikoimaksi?
- Miten työeläkekuntoutujat saavat riittävän ja oikein kohdentuvan ohjauksen ammatillisen kuntoutussuunnitelman tekoon?
- Miten Kelan ammatillinen kuntoutus huomioi paljon tukeaja harjaannusta tarvitsevat ja opiskelijat?
- Miten eri palvelujärjestelmät osaavat ohjata asiakkaansa oikeiden palveluiden piiriin?
- Miten varmentuu kuntoutujan etu kun palveluntuottajat kilpailevat pelkällä hinnalla? Miten varmennetaan, ettei firman taloudellinen hyöty ja kuntoutujan tarve asetu vastakkain?
- Missä on työnantajien "kylläisyyspiste"?
- Osatyökykyiset ja osatyötehoiset työntekijät?
- Kuka ja missä osataan tehdä kunnollinen kuntoutustarpeen arvio?
- Mitä kuntoutuja haluaa ja mitä tarvitsee?
- Miten osataan motivoida sortumatta manipulointiin?

MAHDOLLISUUKSIA:

- Ammatillisella kuntoutuksella voidaan päästä eteenpäin ja saavuttaa sellaista mikä muuten jäisi tavoittamatta.
- Ottaa joskus aikaa ja tarvitaan paljonkin tukea, mutta onko varaa jättää tekemättä?
 - taloudellisesti
 - inhimillisesti
- Oikein kohdentuva, osaava, riittävä ja oikeaan aikaan tarjottu apu säästää kustannuksia – haaste sekä terveydenhuollolle että palvelujärjestelmälle
- Motivaatio voi herätä myös prosessin aikana
- Aito kohtaaminen kantaa pitkälle

Kiitos!

